

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

Маслюк Владислав Григорович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСІВ ЛЕБЕДИНСЬКОГО РАЙОНУ

Спеціальність: 014 Середня освіта (географія)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Кваліфікаційна робота

На здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник

_____ Б.М.Нешатаєв,

доктор географічних наук, професор,
професор кафедри загальної та регіональ-
ної географії

« ____ » _____ 20__ року

Виконавець

_____ В.Г.Маслюк

« ____ » _____ 20__ року

Суми 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	5
ЛІСИ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА УКРАЇНИ	5
1.1. Характеристика лісів України	5
1.2. Характеристика лісів Сумської області.	11
РОЗДІЛ 2	14
ОСОБЛИВОСТІ ЛІСІВ ЛЕБЕДИНСЬКОГО РАЙОНУ	14
2.1. Породний склад лісів Лебединського району.	14
2.2. Віковий склад лісів Лебединського району	17
2.3. Ліси Лебединського району за призначенням	20
РОЗДІЛ 3	23
ВИКОРИСТАННЯ, ОХОРОНА ТА СТАН ЛІСІВ ЛЕБЕДИНСЬКОГО РАЙОНУ	23
3.1. Заготівля деревини.....	23
3.2. Відновлення лісу	28
3.3. Охорона лісів Лебединського району	32
РОЗДІЛ 4.	39
ВИКОРИСТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	39
4.1. Використання кваліфікаційної роботи в закладах середньої освіти	39
4.2. Використання кваліфікаційної роботи в позашкільний час	43
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48
ДОДАТКИ.....	53

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ліс – це соціально-рекреаційний природний комплекс який сприяє естетичному розвитку людей та формуванню рекреаційної діяльності людей.

Через підвищений попит на деревину люди змушені збільшувати кількість лісозаготівлі, що в свою чергу спричиняє негативні явища. Тому виникає проблема збільшення та вдосконалення лісів за допомогою штучних лісів, оскільки природне відновлення лісових ділянок займає тривалий час.

Штучне заліснення передбачає садіння шляхом висадки санджанців, живців або посіву насіння. Передбачається заліснення на територіях що не придатні для лісокористування, а також на ділянках які ніколи не були покриті лісами.

Заліснення також проводиться на несільськогосподарських землях для створення захисних лісів та заболочених територіях. Наразі на цих територіях висаджується велика кількість насаджень, тому одне з перших завдань лісорозведення – від заготівлі насіння до сівби, посадки та догляду за лісом, вузькоспеціалізованих видів діяльності та організаційних можливостей всього лісокультурного комплексу.

Обмежені лісові ресурси країни серйозно вплинули на масштаби та внутрішню структуру деревообробної підгалузі, яка займає лідерські позиції у лісовій, деревообробній та целюлозно-паперовій промисловості. Лісові ресурси країни зменшуються.

Для підтримання поточного рівня виробництва деревини та виробів з неї щороку потрібно закуповувати деревину за кордоном. Оскільки вся деревна біомаса, вторинні матеріали та інші матеріали використовуються більш повно, а вся деревина вивільняється за допомогою замінників, то в економічному циклі може бути залучено більш деревних ресурсів.

Це обумовлює актуальність даної теми дослідження.

Мета – проаналізувати природні особливості лісів Лебединського району, їх використання та охорону.

Завдання:

1. Визначити особливості лісів Сумської області та України.
2. Проаналізувати породний та віковий склад лісів Лебединського району.
3. Охарактеризувати особливості використання, охорони та стану лісів Лебединського району.
4. Обґрунтувати використання матеріалів кваліфікаційної роботи в освітньому процесі.

Об'єкт – лісові масиви Лебединського району.

Предмет – особливості використання, охорона та стан лісів Лебединського району.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають в аналізі стану заходів щодо захисту лісових насаджень Сумської області і у дослідженні особливостей лісових умов Лебединського району, їх економічного та екологічного значення.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані дані можуть стати в нагоді викладачам і вчителям для організації ефективного особистісно орієнтованого освітнього процесу; студентам педагогічних і природничих спеціальностей. Крім того, результати дослідження можуть бути використані при викладанні курсу «Географія» у ЗЗСО і у виховній роботі з метою пропаганди збереження лісових ресурсів України і Сумської області.

Апробація результатів та публікації.

Результати дослідження опубліковані у збірниках III Всеукраїнської наукової конференції студентів та молодих учених «Теоретичні та прикладні аспекти досліджень з біології, географії та хімії»! (2020 р., м. Суми). Крім того опубліковані у збірнику Всеукраїнської наукової конференції «П'яті Сумські географічні читання» (2020 р., м. Суми).

Структура та обсяг роботи.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 4 розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 51 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ЛІСИ СУМСКОЇ ОБЛАСТІ ТА УКРАЇНИ

1.1. Характеристика лісів України

Важливість екологічного значення лісів у сучасному суспільстві показана у документах Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992), Конвенції про зміни клімату, Конвенції про біологічне різноманіття і у Заяві про принципи глобального консенсусу щодо раціонального використання лісів.

Лісова екосистема в основному вважається основною складовою біосфери, здатною стабілізувати та відновити її природний баланс.

Розв'язання проблем використання лісів та відтворення лісів в державі на основі принципів сталого розвитку стає все більш важливим[39].

За результатами фундаментальних досліджень, проведених науковцями Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації імені Г.М. Висоцького (УкрНДІЛГА), встановлено, що внаслідок меліорації лісів випадає більше опадів (25-32%), а загальний стік річок збільшується до (15-20%), що особливо важливо для дефіцитних водою природних зон[5].

Ліси відіграють важливу роль у запобіганні ерозії та деградації ґрунтів шляхом відкладення вуглецю, зменшуючи тим самим негативні наслідки зміни клімату.

Ліси України є найпотужнішим фактором, який певною мірою стабілізує функціональну організацію природних екосистем та підвищує її стійкість до техногенних впливів та змін клімату. Тому одне з найважливіших завдань, визначене Концепцією реформування та розвитку лісового господарства України (2006), одним з них є досягнення лісового покриття країни до найвищого рівня[7].

Варто зазначити, що у 16-17 століттях лісистість України досягала 40 % і лише протягом ХУІІІ-ХІХ століть площа лісів унаслідок інтенсивного їх знищення зменшилася майже на 30%.

Дослідники зазначили, що « використання наукових та надійних технологій для створення лісів допоможе закріпити активний піщаний ґрунт у пониззі річки Дніпро та призупинення ерозії ґрунту на в Степу та інших природних зонах. В даний час багато країн світу вивчають та застосовують ліси для закріплення піску[38]. Однак рівень лісистості України не є задовільним.

Ліси в Україні в основному зосереджені на Поліссі та в українських Карпатах, складаються з понад 30 порід деревини, з яких найбільша кількість сосна звичайна, дуб звичайний, бук лісовий, ялиця звичайна, береза повисла, граб звичайний, ялиця біла. Хвойні насадження займають 42% загальної площі лісів, зокрема сосна – 33%, а твердолистяні насадження – 43%, зокрема дуб і бук – 32% [38] (рис.1.1).

Рис. 1.1 Поширення лісів України (за матеріалами лабораторії нових інформаційних технологій УкрНДІЛГА[38])

Станом на 1 січня 2017 р. Середній рівень покривності лісів в Україні становить 15,9%. Покривність України лісами змінюється від 42% у Карпатах до 5,3% у степу (рис. 1.2).

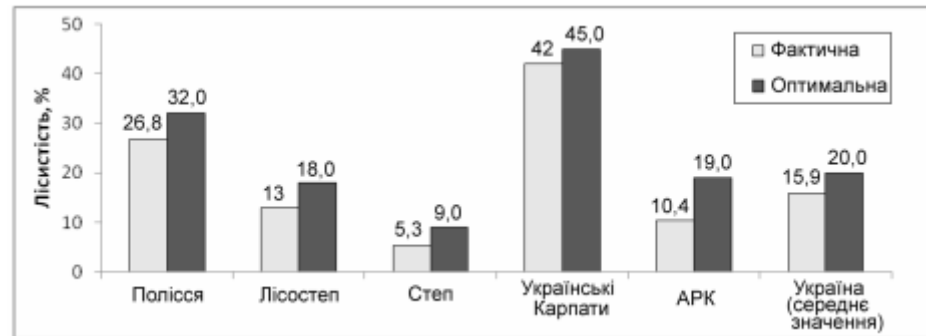

Рис. 1.2. Лісистість території України

Порівняно із середніми показниками європейських країн, "рівень забезпеченості України лісом є одним із найнижчих, площа лісу на душу населення становить близько 0,2 га. Україна разом з Великобританією, Нідерландами, Іспанією та Італією є однією з країн з низьким рівнем лісових ресурсів. Політика в області в основному спрямована на відновлення лісових ресурсів. [7]

На підставі фундаментальних досліджень науковців УкрНДІЛГА визначено нормативи оптимальної лісистості для адміністративних районів, природних зон і загалом для України (рис. 1.2). Ці величині оптимальної лісистості покладені в основу розрахунків показників Державної цільової програми «Ліси України» на 2010–2019 рр. а також відповідних обласних програм розвитку лісового господарства.

Слід зазначити, що «при визначенні оптимальної лісистості території України окремо обґрунтовували необхідні площі масивних лісів і систем насаджень цільового призначення (цільових груп захисних насаджень): прирічкових, протиерозійних, придорожніх, полезахисних, насаджень зелених зон міст, селищ, курортів тощо»[11].

При розрахунку оптимальної площі та частки цільового лісового насадження слід враховувати неоднорідність території України в природних умовах, особливості розташування лісу на водозборах та топографічні характерис-

тики (крутизна схилів, ступінь ерозії ґрунту, загроза вітрової ерозії тощо). Тому досягнення оптимального лісового покриття в Україні «допоможе запобігти небажаним процесам в екосистемі (включаючи деградацію ґрунтів, забруднення та мілководдя, опустелювання), а також реалізації концепцій стійкого лісового господарства в умовах зміни клімату та тиску людини»[15].

Велике занепокоєння викликає стан захисних лісових смуг, загальна площа яких неупинно зменшується. Це пов'язане з відсутністю на сьогоднішній час належного державного контролю за їх збереженням і відповідного нормативно-правового механізму щодо їх утримання. Назріла гостра необхідність розроблення Концепції з агролісомеліорації в Україні на період до 2030 р. із залученням відповідних науководослідних установ системи НАНУ, НААНУ, а також міністерств та відомств

Ліси істотно зменшують негативні наслідки парникового ефекту, а тому є акумуляторами вуглецю, тому при створенні нових лісів відповідно до Державної цільової програми „Ліси України” 2010-2020 роки у їх фітомасі буде накопичуватися додатково майже 20 млн т вуглецю [33].

Країні потрібно створити щонайменше 2,5 мільйона гектарів нових лісів, щоб створити найкращі нові ліси та захисні смуги для різних цілей. При посадці нових лісів важливо не порушувати природні лугові та болотні спільноти та природну цілісність усіх компонентів екосистеми - флори, фауни, мікроорганізмів. Тому важливо «за якісними ознаками екологічних порушень у сільськогосподарських лісових ландшафтах поглибити вивчення українських територіальних типів та розмежувати різні типи ландшафтів, з тим щоб розробити систему районування для меліоративних заходів та створити ліси з різним призначенням для ефективного захисту землі від водної та вітрових ерозії, покращувати водні ресурси, запобігати процесу опустелювання та захищати біорізноманіття»[38].

Спираючись на ідеї В.В. Докучаєва, Г.М. Висоцького, «Враховуючи, що земля надзвичайно розорана, родючість ґрунту знижена, багато малих річок зникло, а ліси ефективно рекультивовано, необхідно провести дослідження з

метою уточнення регіональних лісових стандартів та визначення структури лісів та захисних смуг.

Відновлювати слід лише ті ліси які придатні для використання та не є частиною території яка підлягає охороні або охороні цінної флори та фауни.

Виконуючи завдання, пов'язані з лісовідновленням та лісорозведенням, необхідно враховувати наукову розробку певних типів районувань на території України – лісовий клімат, лісове господарство, лісове насіння та агролісомеліорація.[6, с.56].

У процесі оптимізації лісистості варто провести дослідження щодо деталізації видів лісових районувань, виділення в них дрібніших таксонів для якомога повнішого врахування локальних природних особливостей та вікову структуру лісового фонду України.

Наявні матеріали свідчать, що розподіл площ деревостанів основних лісоутворюючих порід за групами віку характеризується істотною нерівномірністю та розбалансованістю.

Так, «молодняки та середньовікові насадження ростуть відповідно на 31% і 45% загальної площі вкритих лісовою рослинністю земель України, пристигаючі насадження - на 13%, стиглі й перестійні - лише на 11% загальної площі.

Стосовно соснових насаджень нерівномірність ще контрастніша: молодняки ростуть на 44,3% загальної площі, середньовікові насадження - на 38%, пристигаючі - на 13,4%, а стиглі і перестійні займають лише 4,3%» [16].

Результатом широкомасштабного лісовідтворення на місці насаджень, зрубаних у період відбудови господарства після Великої вітчизняної війни є переважання молодняків у віковій структурі лісів України. Існуюча вікова структура насаджень є неоптимальною для ведення господарства на принципах сталого розвитку та потребує проведення відповідних радикальних заходів. Завдяки таким потенційним заходам щодо збільшення лісистості вже в найближчі 20-30 років в багатьох регіонах може зникнути напружена ситуація, спричинена накопиченням стиглих і перестійних лісів. Цей процес може призвести до покращення стану та посилення багатогранних екологічних функцій лісів.

Перелік першочергових заходів щодо оптимізації вікової структури лісового фонду України з урахуванням сучасних міжнародних вимог повинен бути розробленим та переданим у постійне користування підприємствам, установам і організаціям кількох десятків міністерств і відомств [38], що поліпшить процес реалізації державної лісової політики в Україні.

Згідно Лісового кодексу України [39] загальний контроль за веденням лісового господарства в Україні передається Державній лісовій службі України та її місцевим органам. Розподілити загальну площу земель Українського лісового фонду дуже складно відповідно до нормативної бази департаменту. Для цього необхідні відповідні зміни до Лісового кодексу.

До особливостей українських лісів та лісового господарства відносяться:

- середній лісовий покрив країни низький;
- зростання лісів у різних природних зонах (Полісся, Лісостеп, Степ, Українські Карпати та Кримські гори), де є суттєві відмінності в умовах лісової рослинності, методах ведення лісу, використанні лісових ресурсів та корисних властивостях лісу;
- переважно екологічне значення лісів та висока їх частка (до 50%) з режимом обмеженого лісокористування;
- частка охоронюваних лісів дуже висока (16,1%), і спостерігається стійка тенденцію до зростання;
- історично сформувалась ситуація закріплення лісів за численними постійними лісокористувачами (для ведення лісового господарства ліси надані в постійне користування підприємствам, установам і організаціям кількох десятків міністерств і відомств);
- в радіоактивних забруднених ділянках росте велика кількість лісів;
- половина лісів України створені людиною і потребують посиленого догляду.

1.2. Характеристика лісів Сумської області.

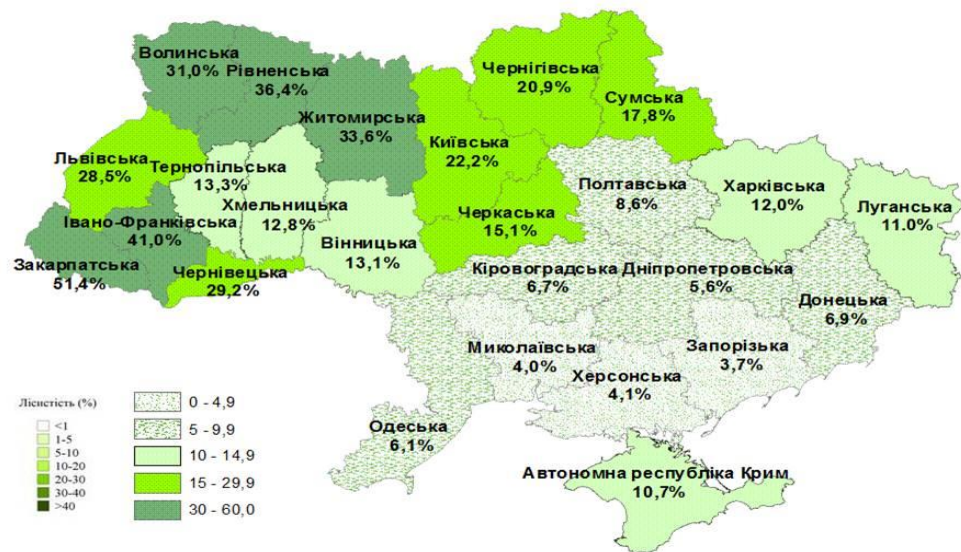

Рис.1.3. Лісистість адміністративних областей (2017 рік)

Лісистість у Сумській області трохи перевищує середній показник по Україні (15,9%) - 17,8%. За цим показником область посідає десяте місце серед решти території України. Середній запас на 1 га лісової землі становить 8 626 кубічних метрів. Загальний середній приріст - 4,3 куб. 1 га. (табл. 1.1)

Таблиця 1.1

Адміністративно-територіальна одиниця	Фактична лісистість за даними обліку лісового фонду								Оптимальна лісистість
	194	195	196	197	198	199	200	201	
Сумська об-ласть	6	6	6	8	3	8	6	7	20

Поширення лісів на Сумщині (за матеріалами лабораторії нових інформаційних технологій УкрНДІЛГА[38].

Ліси в Сумській області розподілені не рівномірно, оскільки північна частина району розташована в районі Полісся, сам в цьому районі розміщені найбільші лісові запаси. У лісах переважають хвойні та твердолистяні породи: сосна, ялина, дуб, явір, клен та ясен.

Найбільша кількість листяних порід зосереджена в Краснопільському, Лебединському, Охтирському, Роменському, Сумському та Тростянецькому лісництвах.

Група хвойних порід в основному приурочена до північної частини області. Домінуючими видами цієї групи є сосна звичайна, ялина та модрина. М'яколистяні є найменш поширеним видом дерев, включаючи березу, вільху чорну, осіку, липу, тополь та вербу.

За призначенням ліси розподіляються наступним чином:

- Ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення – 9,1 %.
- Захисні ліси – 25 %.
- Рекреаційно-оздоровчі ліси – 20 %.
- Експлуатаційні ліси – 45,9 % [33].

Особливістю складу лісів Сумської області за віком (за даними «Сумиліс») є переважання середньовікових і досить мала кількість стиглих та перестійних. Питома вага молодняків становить 13 %, насаджень середнього віку – 51 %, пристигаючих – 23 %, стиглих та перестійних – 12 % покритої лісом площі.

Найбільша кількість молодняків 12,5 % від загальної кількості молодняків в області, зосереджена у Глухівському лісгоспі. Найменшу кількість молодняків спостерігаємо у Роменському і Середино-Будському лісгоспах – менше 6 % [34].

Держлісагентство є центральним органом виконавчої влади з питань лісового господарства у сфері лісових відносин та веде лісове господарство найефективніше, тому стан його лісів вище задовільного. Завдяки його діяльності в Україні відбуваються позитивні зрушення щодо реалізації ідеї ведення лісового господарства на засадах сталого розвитку. Тому еколого-ресурсний потенціал лісів неупинно зростає. Так, «загальний запас деревини у лісах України за останні 50 років збільшився у 3 рази – з 0,7 до 2,1 млрд м³»[13].

Питання, пов'язані з розробкою проектно-орієнтованих методів лісозведення, екологічно орієнтованих технологій та лісогосподарських заходів, спрямованих на захист та відновлення природних лісів, потребують подальших досліджень. Посилення вирубки лісів, пов'язане з антропогенними впливом, вимагає розробки нової концепції багатофункціональної ролі лісів за сучасних умов, яка враховуватиме вдосконалення екологічних стандартів та базування на чітких діагностичних показниках перетворення лісів[4].

Тому нинішня ситуація з лісами та лісовими господарствами в Україні показує, що існує нагальна потреба у розробці нового фундаменту для використання екологічних лісів, який враховуватиме потреби різноманітного та цільового використання лісів, підвищуватиме його стійкість та посилюватиме функції охорони навколишнього середовища.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ЛІСІВ ЛЕБЕДИНСЬКОГО РАЙОНУ

2.1. Породний склад лісів Лебединського району.

Ліс складається з окремих компонентів, до яких крім деревного ярусу відносяться всі інші яруси лісової рослинності, фауна, мікроорганізми, нижні шари атмосфери, ґрунт і материнська гірська порода. У складі лісу виділяють надземну частину, або стромосферу, і підземну, або ризосферу. Елементами стромосфери є: насадження, деревостани, підлісок, підріст, живий надґрунтовий покрив, лісова підстилка та ін.

Насадження - ділянка лісу, однорідний по деревної, чагарникової рослинності і живого надґрунтового покриву. Ця назва, здавна вкорінене позначення лісу як природного, так і штучного походження.

Деревостій – група дерев які є основною складовою посадки. У складі деревостану виділяють: головну деревину, яка має велику господарську цінність, вторинні породи дерев з меншими економічними масштабами в порівнянні з головною породою; пануючу деревину, переважну в верхньому ярусі деревостану, але вона може бути не головною, а другорядною; супутні деревні породи, що сприятливо впливають на головну.

У складі насадження, крім деревостою, виділяють також підтасування, підлісок, підріст, живий напочвенний покрив, рослинний опад, отпад, лісову підстилку, позаярусну рослинність.

Підгін – деревина або чагарник, що сприяють прискоренню зростання і поліпшення форми стовбура головної деревної породи. Він створює бічне отінення головної породи, запобігає зростання нижніх гілок і сприяє очищенню стовбура від сучків.

Підгоном можуть бути деревні породи з густолистяною кроною (береза, клен, липа та ін.), і чагарники (ліщина, бузина та ін.). У підгоні особливо потре-

бують повільно зростаючі породи, в першу чергу дуб. Підгін з'являється в результаті природного відновлення, але може вводиться в насадження штучно.

Підлісок – чагарники, рідше деревні породи, які ростуть під пологом лісу і не здатні утворити деревостани в даних умовах місцезростання, один з нижніх ярусів насадження. Підлісок сприяє формуванню стовбурів дерев і очищенню їх від сучків. Створюючи тінь, підлісок захищає ґрунт від задерніння трав'янистою рослинністю, але в той же час перешкоджає відновленню лісу.

Поширеними породами підліску є: чагарники – бузина, ліщина звичайна, смородина, малина; дерева - горобина звичайна, черемха звичайна, липа дрібнолиста.

Підріст – молоде покоління деревних порід під наметом лісу або на вирубках, гарі і інших землях фонду лісовідновлення, здатну сформувати деревостан. Під цією назвою зазвичай розуміють сукупність молодих деревних рослин у віці понад 1 рік, але ще не досягли приблизно половини висоти материнського деревостану. Більші молоді дерева зазвичай відносять вже до основного деревостану. Рослини до 1 року називають сходами.

Підріст характеризується великою різноманітністю, класифікується за різними ознаками і їх сукупностями (походження, вік, висота, життєздатність і ін.).

Живий покрив – сукупність мохів, лишайників, трав'янистих рослин і напівчагарників, що покривають ґрунт під пологом лісу, на вирубках і гарі.

Живий покрив є важливим фактором у житті лісу. По-перше, він впливає на відновлення лісу. Ступінь позитивного або негативного впливу покриву на процеси лісовідновлення залежить перш за все від його складу і розвитку. Наприклад, рослини, що з'являються в перший рік пожеж та рубок лісу. Частково вкривають деревні сходи від сонця, вітру, заморозків і не є небезпечними конкурентами. Ці трав'янисті рослини сприяють природному поновленню.

Лісовий опад - опале листя, хвоя, гілки, сучки, плоди та інші частини лісової рослинності. Опалі частини рослин найбільш багаті зольними речовинами і азотом. Опад є основою для утворення лісової підстилки та гумусу. Від складу

осаду, його кількості і умов місцезростання залежить процес формування лісового ґрунту.

Найменша кількість осаду спостерігається в хвойних лісах з сосни і ялини, трохи більше – в дрібнолистих лісах з берези і осики, найбільше – в широколистяних лісах з дуба, клена, липи та ін. Найбільша кількість лісового опаду спостерігається у віці жердняку, особливо, якщо відсутні рубки догляду.

Опад – відмирання дерев у результаті процесу природного зменшення насаджень. Опадом називають і самі відмерлі дерева.

У молодняках і в середньовікових насадженнях опад відбувається, в основному, через конкурентних відносин між рослинами за світло, вологу і мінеральне живлення.

Особливо інтенсивно опад йде в загущених природних насадженнях і культурах, в яких своєчасно не проводяться рубки догляду. У змішаних культурах опад головної породи може бути наслідком невдалої схеми змішування порід. У культурах степової зони причиною передчасного опада можуть бути ґрунтові умови - солонцюватих і вміст токсичних солей.

Випадковий опад характеризується погіршенням стану і випаданням дерев внаслідок разових ушкоджень стихійними явищами, екстремальними погодними умовами, тваринами і людиною.

Патологічний опад - це погіршення стану і опад дерев внаслідок багаторазового ушкодження комахами, тривалого ураження грибними, бактеріальними, вірусними і іншими хворобами.

Серед основних лісоутворюючих видів Лебединського району найбільшу територію займає сосна звичайна – 49,3%, дуб звичайний – 34,8%, вільха чорна – 4,8%, ясен звичайний – 2,7%, береза бородавчата -3,1%, інші – 5,3% (додаток А). (Рис. 1.4)

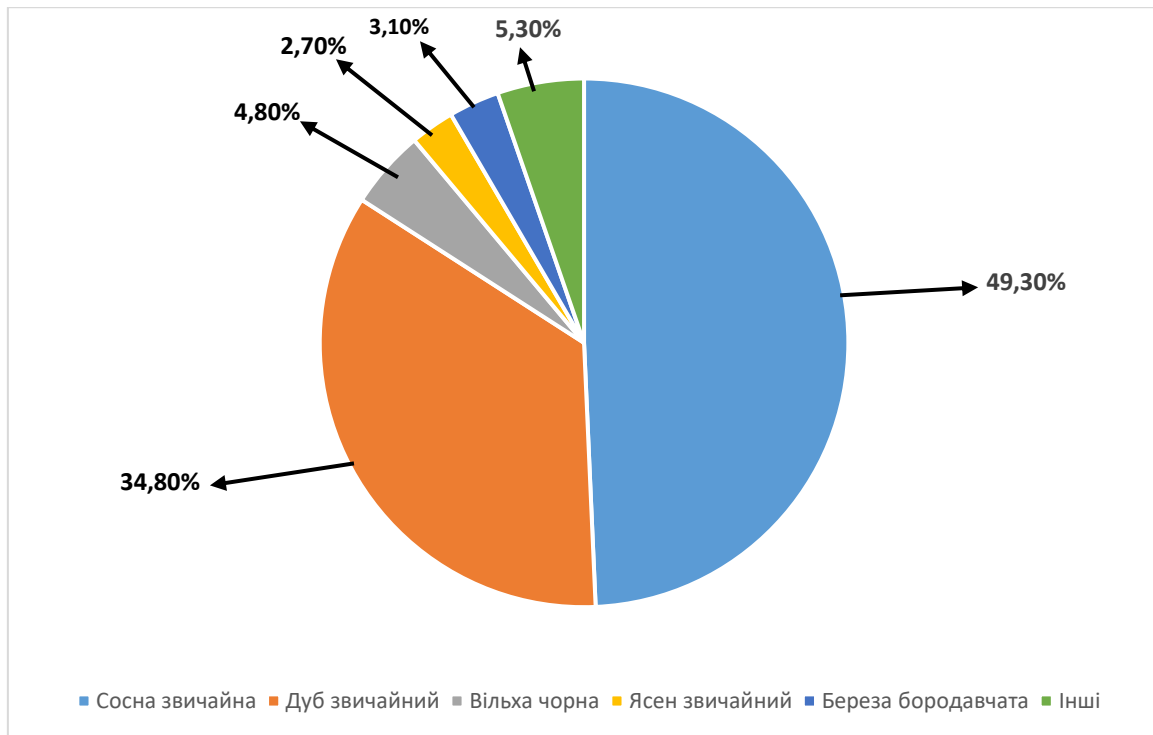

Рис.1.4. Основні лісоутворюючі види Лебединського району

2.2. Віковий склад лісів Лебединського району

У лісовому господарстві Лебединського району прийнято ділити деревостани на класи віку. Класом віку називається віковий інтервал (число років), в межах якого ліс є господарсько однорідним.

Прийнято наступний розподіл деревостанів на класи віку:

- 20-річні - для хвойних і твердолистяних деревних порід насіннєвого походження;
- 10-річні - для м'яколистяних порід і дуба вегетативного походження;
- 5-річні - для гібридних швидкозростаючих порід (тополя).

Лісівники розрізняють також природні вікові ступені деревостанів: молодняки, жердняку, середньовікові, пристигаючі, стиглі і перестійні.

Молодняк - молоде покоління лісу, що включає самосів, підріст, поросль і при змиканні утворює хащі. У практиці лісового господарства молодняками зазвичай називають деревостани I класу віку. Молодняки II класу віку зазвичай називають жердняку.

Жердняк - покоління лісу в стадії хащі, характеризується швидким ростом у висоту, різкою диференціацією дерев за розмірами стовбура і крони, інтенсивним отпадом дерев.

Середньовікові дерева - деревостани з ознаками деякого зниження приросту у висоту і збільшення приросту по діаметру, настання віку змужніння (початок плодоношення). Практично це деревостани III класу віку.

Стигли ліси - деревостани з уповільненим ростом, що дає найбільший запас деревини. У практиці лісового господарства до стиглих деревостанів відносять деревостани V і VI класів віку.

Перестійні ліси - деревостани, що характеризується високим віком, майже повним припиненням приросту по висоті і діаметру, значним відпадом дерев. Це деревостани вище VI класу віку.

І.С. Мелехов зазначає, що вікова структура деревостану пов'язана з його походженням і формуванням. Абсолютно одновікові деревостани зазвичай формуються при штучному лісовідновленні, хоча вони зустрічаються і при природному відновленні відразу після пожеж або суцільної рубки в наслідні роки.

Розподіл деревостанів на вікові ступені має умовний характер і видозмінюється в залежності, як від особливостей лісу, так і від економічних умов.

Товарність - економічна категорія якості деревостану, що визначається виходом ділової деревини. Товарна цінність дерев, а, отже, і вихід ділової деревини, визначається геометричною формою стовбура, характером очищення стовбура від сучків, фаутністю і т.д. Вихід ділової деревини залежить від виду деревної породи, її віку та бонітету.

У таксаційних практиці до 1933 р якісний стан лісів характеризувався добротностю насаджень. Було встановлено 5 класів добротності: до 1 класу добротності ставилися насадження з повнотою 1,0 і 0,9; до 2 - 0,8 і 0,7; до 3 - 0,6 і 0,5, до 4 - 0,4 і 0,3 і до 5 - 0,2 і 0,1. Але клас добротності не відображав якісного стану насаджень.

Тому класифікація насаджень по класах добротної була замінена класифікацією за якістю. Основою поділу насаджень на класи якості (товарності) став служити відсоток фаутності дерев в насадженні.

Однак вивчення вад деревини показало, що вони надають різний вплив на загальний вихід і якість сортиментів. Тому було запропоновано ділити насадження на класи товарності в залежності від виходу ділової деревини.

При натурної таксації лісу якість, або товарність, визначається на око за шкалою класів товарності (якості) в кожному таксаційних виділів пріспевающих, стиглих і перестійних насаджень. Вона оцінюється для кожної породи по відсотку ділових дерев в древостое або частці ділової деревини в загальному запасі.

Розподіл насаджень Лебединського району за віковими групами такий – 12,0% займають молодняки, 51,5% – середньовікові, 27,4% – пристигаючі, 9,0% -стиглі (рис. 1.5).

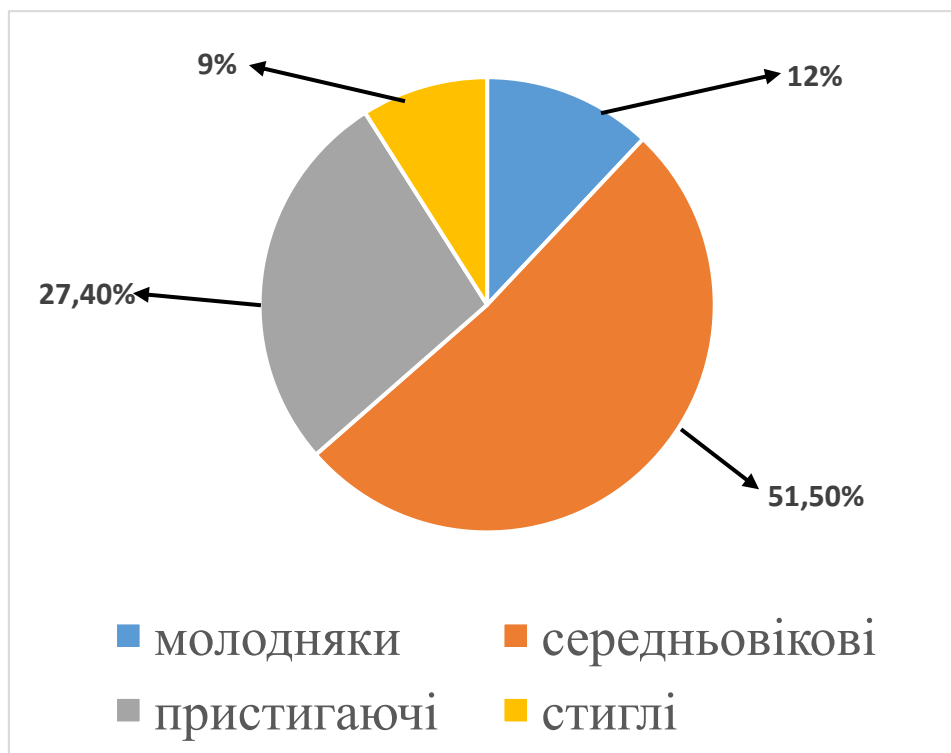

Рис. 1.5. Розподіл насаджень Лебединського району за віковими групами

2.3. Ліси Лебединського району за призначенням

Державне підприємство «Лебединське лісове господарство», створене на підставі наказу Міністерства лісового господарства України від 31.10.1991 року № 133 «Про організаційну структуру управління лісовим господарством України», засноване на державній власності, належить до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України та входить до сфери управління Сумського обласного управління лісового та мисливського господарства.

Ліси ДП «Лебединське ЛГ» розташовані на території Лебединського, Тростянецького і Білопільського районів та м. Лебедина.

Лісистість Лебединського району становить 20,4%. Ліси на території району розташовані нерівномірно.

ДП «Лебединське ЛГ» створено для організації лісового господарства, включаючи охорону, збереження та раціональне використання лісових ресурсів та відтворення лісів.

Державний лісовий фонд ДП «Лебединське ЛГ» становить 30465 га і віднесений до лісів за призначенням які поділяються на категорії:

- 1126 га природних лісів для наукових, історичних та культурних цілей;
- рекреаційно – оздоровчі ліси 4048 га;
- захисні ліси 12996 га;
- ліси для економічної діяльності 12295 га (Рис. 1.6).

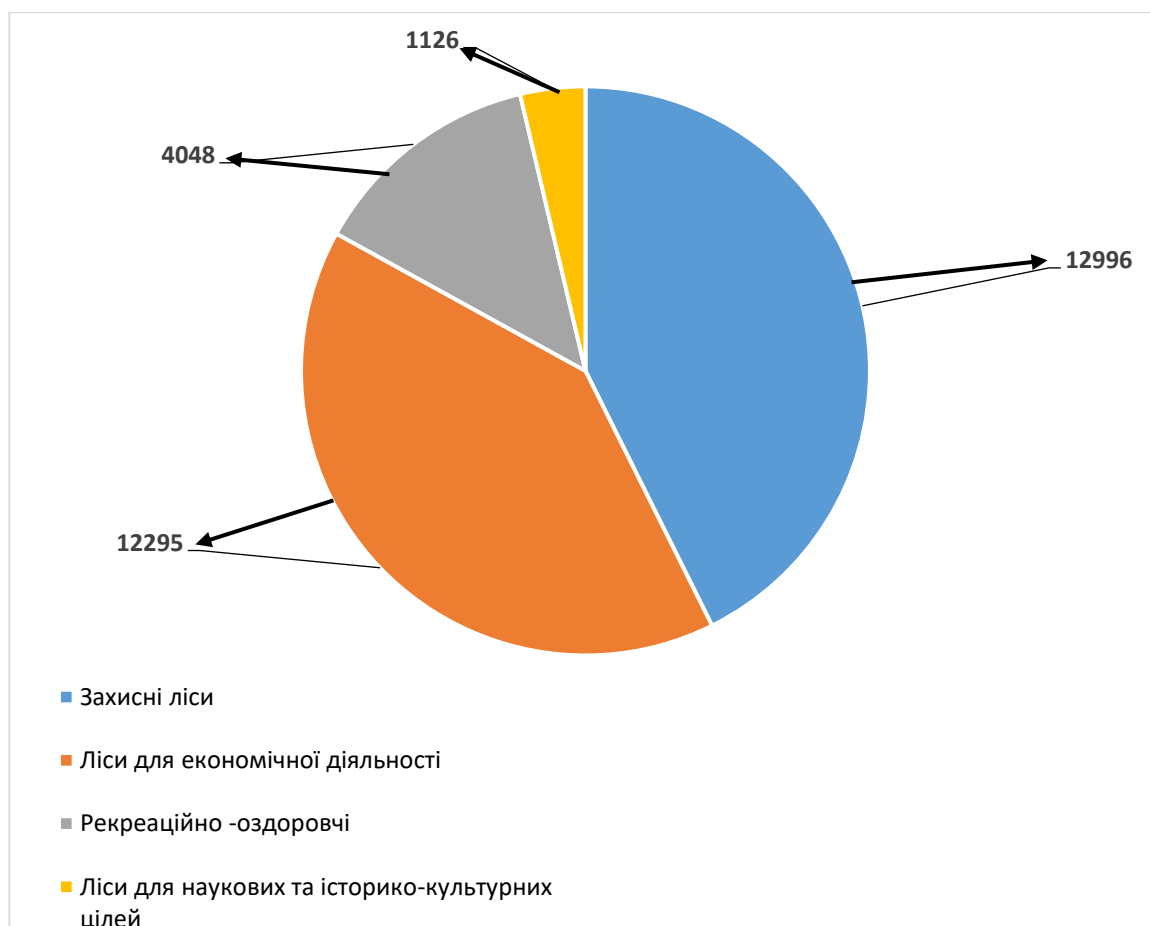

Рис. 1.6. Ліси Лебединського району за призначенням.

Крім задоволення потреб народного господарства в деревині і продукції побічних лісових користувань, лісові насадження мають важливе природоохоронне і рекреаційне значення.

1) Ліси для наукового, історико-культурного призначення – Виконання екологічних та естетичних функцій - це довготривала дослідницька робота, яка допомагає захищати унікальні та інші особливо цінні природні ландшафти та історико-культурні об'єкти;

2) Рекреаційно-оздоровчі ліси – виконання функції розваг, охорони здоров'я, туризму та спорт;

3) Захисні ліси – виконуються функцію захисту навколишнього природного середовища та інженерних об'єктів від негативного впливу природних та антропогенних факторів.

До категорії захисних лісів "належать лісові масиви, що захищають довкілля та інженерні споруди від негативного впливу природних та техногенних факторів, особливо:

- Лісові ділянки (лісосмуги) які знаходяться в смугах відведення залізниць та магістралях;

4) ліси для економічної діяльності – це ліси не зайняті лісами природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення, рекреаційно-оздоровчими та захисними лісами. Експлуатаційні ліси призначені для задоволення потреб національної економіки у деревини» [33].

РОЗДІЛ 3

ВИКОРИСТАННЯ, ОХОРОНА ТА СТАН ЛІСІВ ЛЕБЕДИНСЬКОГО РАЙОНУ

3.1. Заготівля деревини

Перспективи розвитку лісопромислового комплексу (ЛПК) Лебединського району визначаються як економічними, так і неекономічними факторами. До економічних факторів належать висока забезпеченість району якісними лісовими ресурсами і можливість значного збільшення обсягів виробництва за рахунок модернізації діючих підприємств та створення нових виробництв, наявність водних ресурсів і енергетичних потужностей, що дозволяють розвивати хіміко-механічну переробку деревини, що сформувалися експортні ринки споживання лісопродукції, а також розвинена академічна і галузева наука, система вищих навчальних закладів і установ середньої професійної освіти, які готують фахівців широкого профілю для лісової галузі.

Неекономічним фактором є соціальна значимість галузі в забезпеченні зайнятості значної частини населення краю, що проживає в лісистих районах, де немає і не може бути іншою зайнятості.

Для збереження конкурентоспроможності комплексу ключовим завданням у розвитку ЛПК Лебединського району має стати максимально ефективне використання лісосировинної бази. До 2030 року доходи, одержувані з кубометра заготовленої лісу, необхідно збільшити в 2,5-3 рази. Підвищення ефективності виробництва необхідно забезпечити шляхом збільшення глибини переробки деревини та впровадження комплексної переробки з максимальним економічно ефективним залученням у виробництво дрібнотоварної і низькоякісної деревини і відходів деревообробки.

У майбутній період розвиток лісопромислового комплексу Лебединського району буде здійснюватися як шляхом розширення випуску традиційних видів продукції за рахунок модернізації діючих виробництв реалізації інвестиційних проектів в галузі деревообробки, так і по шляху якісного перетворення га-

лузі, спрямованого на формування інноваційного лісового кластеру, за рахунок створення нових виробництв по глибокої хіміко-механічної переробки деревини, виробництва целюлози, збільшення в продуктивній лінійці ЛПК нової високотехнологічної продукції Лебединського району, впровадження сучасних технологій лісовідновлення та лісокористування, розвитку науково-дослідних розробок в сфері створення нових технологій і отримання інноваційних продуктів.

Оскільки одним з основних стримуючих чинників розвитку комплексу є інфраструктурні обмеження, в районах нового освоєння для забезпечення доступності до лісосировинних ресурсів і організації сучасних виробництв з глибокої переробки деревини необхідно здійснити будівництво лісових доріг, в тому числі із залученням коштів інвесторів, які реалізують проекти в галузі освоєння лісів, на принципах державно-приватного партнерства. Першочергова потреба в будівництві лісовозних доріг становить близько 200 км на рік.

Поряд зі зняттям транспортних обмежень для організації виробництв з переробки деревини необхідно формування сучасної енергоструктури: будівництво електромереж, створення локальних систем енергогенерації і тепло забезпечення.

Підтримка розвитку лісопромислового комплексу з боку органів влади Лебединського району буде спрямована на підвищення ефективності галузі і поряд із загальними заходами, що стимулюють розвиток виробничих галузей, включатиме ряд спеціальних заходів, зумовлених специфікою галузі:

- сприяння підвищенню ефективності галузі шляхом надання заходів податкового стимулювання та адміністративної підтримки підприємствам, які реалізують проекти з розвитку глибокої переробки і комплексної переробки із залученням дрібнотоварної, низькоякісної деревини, відходів деревообробки, а також підприємствам, які здійснюють технічне та технологічне переозброєння, виробництво нових високотехнологічних видів продукції;

- стимулювання розвитку внутрішнього споживання лісопродукції, в тому числі за рахунок розвитку дерев'яного домобудівництва;

- сприяння створенню дорожньої інфраструктури, включаючи пряму участь у фінансуванні, з метою забезпечення доступності лісосировинної бази;
- сприяння кадровому забезпеченню комплексу, включаючи цільове замовлення підприємств на навчання фахівців і актуалізацію освітніх програм під кваліфікаційні потреби підприємств галузі,
- сприяння збереженню і розвитку лісового фонду:
- стимулювання розробки та впровадження нових технологій лісовідновлення та інтенсивного лісокористування, включаючи біотехнологічні методи лісовідновлення та технології комплексної переробки лісових насаджень;
- організація і виконання заходів з охорони лісів від пожеж та захисту від шкідників і хвороб лісу;
- впровадження лісокористувачів системи екологічної сертифікації з метою забезпечення збереження навколишнього середовища при користуванні лісом.

Заготівля деревини здійснюється при використанні лісових ресурсів у порядку рубок головного користування та суцільно санітарних рубок, що проводяться в стиглих і перестійних деревостанах. Для заготівлі деревини під час рубок головного користування в першу чергу призначають пошкоджені, ті, що усихають, інші деревостани, які вийшли з підсочування.

Заготовлена деревина вивозиться для переробки на нижній склад, який знаходиться в м. Лебедин біля залізничної станції Лебединська. Пунктами відвантаження деревини є залізнична станція Лебединська.

Виділені для заготівлі лісу площі часто розташовуються на значній відстані від населених пунктів. Зосередженість роботи лісорубів на відносно невеликому клаптику лісу диктує необхідність облаштування тимчасових приміщень для робітників з метою запобігання втрати робочого часу на переміщення працівників. Крім того, в лісі, в місцях де проводиться роздрібний продаж заготовлених матеріалів облаштовується контора і інша необхідна інфраструктура (верстати, сховища для заготовлених матеріалів, печі або місця для облаштування багать для випалювання вугілля (обвуглення) і так далі.

Завдяки максимально наближеною до місця рубки інфраструктурі часто важко точно встановити певні межі між розробкою дерев в процесі лісозаготівлі і подальшою переробкою отриманої деревини в різних виробництвах, особливо в тих випадках, коли заготівля лісу ведеться частинами, поступово, у міру переробки заготовленої деревини в вироби, як це зазвичай поширене у процесі кустарного виробництва.

Залежно від категорії лісів, природних лісорослинних умов, біологічних особливостей деревних порід та інших особливостей застосовуються комбіновані рубки. Заготівля деревини в порядку проведення рубок головного користування, а також інших рубок, пов'язаних із веденням лісового господарства, проводиться власниками лісів і постійними лісокористувачами, яким у встановленому порядку надано це право.

Процес лісозаготівлі є підприємницькою діяльністю, яка пов'язана з вирубкою лісових насаджень, їх трелювання, наступною частковою переробкою, зберіганням і вивезенням заготовленої деревини з лісу. Найчастіше, лісозаготівля здійснюється в експлуатаційних і захисних лісах [34].

Лісозаготівля може здійснюватися безпосередньо власником площі лісу (так звана господарська заготівля лісу) або покупцем, який скупив ділянку лісу на корені. При цьому господарська лісозаготівля має низку переваг:

- заготівля лісу може успішно поєднуватися з успішним ходом природного поновлення лісу, належним відновленням лісонасаджень, своєчасним і вигідним використанням окремих дерев і так далі;
- практично виключаються впливу на доходи, одержувані власником, пов'язані з неправильною оцінкою реальної вартості деревини;
- в ринкових умовах з'являється можливість урівняти рубку лісу з динамікою попиту на лісові матеріали та, таким чином, при необхідності вчасно скорочувати її.

Для здійснення легальної заготівлі деревини в лісах, розташованих на території Лебединського району необхідна наявність декількох документів [34]:

- договір оренди лісової ділянки, зареєстрований в установленому порядку;
- акт прийому-передачі лісової ділянки в оренду;
- проект освоєння лісів (який має пройти державну експертизу);
- лісова декларація, прийнята державним органом, який надав лісову ділянку;
- технологічна карта розробки лісосіки.

Лісові ділянки в практичній діяльності використовуються достатньо ефективно. Про це свідчить зменшення питомої ваги некритих лісовою рослинністю лісових ділянок з 8,1% до 5,6%, збільшення вкритих лісовою рослинністю ділянок. Зміна середніх таксаційних показників приведена в таблиці. Середній бонітет і запас на 1 га вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок не змінився. Зменшилась середня повнота насаджень, запас стиглих насаджень на 1 га і загальна середня зміна запасу.

Пов'язане це зі збільшенням виконаних обсягів вибіркового рубок та збільшенні площі стиглих насаджень на 35,6%. За минулий ревізійний період питома вага сосни звичайної збільшилась на 0,4%, а дуба звичайного зменшилась на 1,1%. Площа м'яколистяних порід за всіма групами віку, крім стиглих зменшилась. Динаміка площі основних груп порід вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок за групами віку за міжревізійний період, приведена в таблиці.

Насадження з повнотою 0,3-0,4 займають площу 547,7 га. Їхня наявність зумовлена такими факторами: пошкодження насаджень сосни кореневою губкою, стихійні лиха, утворення сухостою у насадженнях, невідповідність породи типам лісорослинних умов.

Виробничим фондом лісгосп забезпечений на 100%. Кадрами постійних робітників агролісгосп забезпечений на 80%. Нестача поповнюється за рахунок сезонних і тимчасових робітників. В агролісгоспі на рубках працюють наймані бригади приватних підприємств за договорами. Сезонні лісокультурні роботи виконують наймані сезонні робітники.

Лісове господарство в економіці району розташування займає значне місце. Основні напрямки його розвитку – вирощування стійких, високопродуктивних насаджень, догляд за ними, їх охорона і захист, задоволення потреб у деревині, захист ґрунтів від ерозії, використання і підвищення корисних властивостей лісів. Випас худоби в лісовому фонді проводиться в незначних обсягах, тому що у громад достатньо вигонів та пасовищ. З побічних лісових користувань в лісі можливі заготівля ягід, грибів, березового соку, лікарської сировини. Заготівлею продукції побічного користування займається місцеве населення для своїх потреб.

Мисливська фауна в лісах лісгоспу представлена копитними (олень благородний, козуля, кабан), хутровими (заєць, ондатра, бобер, лисиця, єнотовидний собака, борсук, видра, куниця), пернатою дичиною (качки, лиски). Полювання носить аматорський характер. Крім задоволення потреб народного господарства в деревині і продукції побічних лісових користувань, лісові насадження мають важливе природоохоронне і рекреаційне значення.

3.2. Відновлення лісу

Лісонасадження та заліснення проводяться постійними лісокористувачами. На землях що були вкриті лісовою рослинністю (вирубка лісів, пожежа тощо), ліс відновлюється; тоді як на землі, яка не покрита лісовою рослинністю (переважно непридатною для сільськогосподарського використання), продуктивність земель низька.

Вегетативне відновлення лісу – нове покоління лісів, утворених вегетативними органами або частинами раніше висаджених дерев і чагарників (гілки, кореневища). Це характерно для листяних порід дерев - дуба, бука, осики, берези, клена тощо.

Насінне відновлення лісу – з насіння дерев формується нове покоління. .

Попереднє відновлення лісу - поява нового молодого покоління під пологом існуючого деревостану.

Подальше відновлення лісу – після вирубки зрілих деревостанів або мертвих дерев формується нове покоління лісів. Більшість рубки відновлюються природним шляхом: через самосів.

Інтенсивність насаджень залежить від природно-географічних умов, типів лісів, методів лісозаготівель та прийомів лісозаготівель, типів лісозаготівель та особливостей лісового господарства відроджених видів. Найбільш сприятливим природно-географічним середовищем для природного заліснення є лісова зона, де під пологом лісу менше чагарників і трав, що заважає процесу відновлення, тоді як збільшення кількості опадів забезпечує постійну вологість і ґрунт. Це створює гарні умови для проростання насіння.

У лісостеповій, зоні природне насіннєве поновлення лісу ускладнено внаслідок несприятливих природних умов. При природному відновленні лісу часто відбувається зміна лісоутворюючих деревних порід. Після рубки змішаного деревостану на вирубках з'являються спочатку самосів і поросль швидкозростаючих деревних порід (берези, осики, вільхи), і лише через деякий час під їх пологом з'являються тіньовитривалі хвойні породи.

Успішність природного відновлення оцінюють за станом і висоті молодого покоління деревних рослин, їх кількості на одиниці площі (1 га) і розміщенню (одиничне, групове і т. п.).

Природне поновлення лісу можливо без втручання людини, а також при проведенні комплексу заходів: збереження підросту при лісосічних роботах, залишення насіннєвих дерев і куртин на вирубках, очищення лісосік від порубкових залишків, мінералізація поверхні ґрунту для поліпшення умов проростання насіння деревних рослин.

При оцінці природного відновлення лісу, крім його благонадійності (стану), враховують зустрічальність рослин (В) - відношення числа облікових майданчиків з поновленням (п) до загальної кількості облікових майданчиків (N), вираженого в%; її визначають за формулою: $V = (п / N) \times 100$.

Задовільним вважають відновлення при народження конкретного виду рослин не менше 60%. За допомогою шкал встановлюють, в яких випадках пот-

рібні лісівничих заходів догляду за поновленням лісу для формування деревостанів з переважанням або великим участю господарсько-цінних хвойних або твердолистяних порід.

Заліснення повинно проводитись у всіх природних та кліматичних зонах, виходячи з потенційного стану лісової рослинності.

Слід підкреслити, що «технічне проектування лісорозведення та лісонасадження здійснюється на основі актів огляду місця заготівлі, передачі захисних земель під заліснення та матеріалів обстеження лісового фонду, з урахуванням наукових рекомендацій та передового досвіду. Технологія ведення робіт, пов'язаних з відновленням лісів і лісорозведенням, реконструкцією малоцінних насаджень, визначається нормативними актами, які розробляються відповідно до цих Правил Мінлісгоспом» [12].

Таблиця 3.1.

Розподіл не вкритих лісовою рослинністю лісових ділянок і лісосік ревізійного періоду за видами господарського впливу (площа, га)

Показники	Лісові ділянки не вкриті лісовою рослинністю					Зруби ревізійного періоду		Разом
	рідколісся	згарища, загиблі насадження	зруби	галявини, пустирі	разом	головного користування	ко-суцільних санітарних рубок	
1. Разом лісових ділянок	0,8	2,6	102,7	45,4	151,5	1514,6	112,4	1778,5
в тому числі:								
1.1. Лісові ділянки, на яких забезпечується при-	-	-	27,2	-	27,2	150,7	-	177,9

родне понов- лення лісу								
із них:								
–хвойними породами			1,3		1,3	36,8	-	38,1
– твердолистя- ними порода- ми			-		-	-	-	-
1.2.Може бути забезпечено лісовіднов- лення шляхом сприяння при- родному по- новленню			-		-	-	-	-
із них:								
–шляхом збе- реження підросту					-	-	-	-
1.3.Може бути забезпечено лісовіднов- лення тільки штучним шля- хом – усього	0,8	2,6	75,5	14,6	93,5	1363,9	112,4	1569,8
із них:								
1.3.1.Лісокуль- турний фонд	0,8	2,6	75,5	14,6	93,5	1363,9	112,4	1569,8
1.3.2.Лісові ділянки, не доступні для господарсько- го впливу			-	30,8	30,8	-	-	30,8

Основними завданнями ДП "Лебединський лісгосп" є посадка лісових культур на зрубках та озеленення сільськогосподарських угідь. Цього року компанія планує посадити — 66,6 га лісу — на зрубках, у т. ч. 10,2 га — на сільськогосподарських угіддях, а також 68,7 га залишено для природне поновлення з відповідним проведенням сприяння природному поновленню.

На головних породах посадка 66,6 га лісових культур становить: дуб звичайний (77%) — 125 тис. шт.; ялиця біла (13,7%) — 27 тис. шт.; дуб червоний (5%) — 10 тис. грн.; інші (4,3%) — 8 тис. шт.

Загалом держлісгосп висадить на зрубках та сільськогосподарських землях 200 тисяч штук сіянців головних лісоутворюючих порід.

Висновки наукових досліджень і виробничого досвіду з природного поновлення лісу свідчать про те, що природне поновлення можливе на зрубках з наявністю в складі насаджень акації білої, осики, вільхи.

Отже, в умовах агролісгоспу лісовідновлення повинно проводитись засобом створення лісових культур сосни, дуба і природним поновленням зрубів осики, вільхи чорної.

3.3. Охорона лісів Лебединського району

Організація лісозахисту та Лебединська районна природоохоронна організація передбачають «низку заходів, спрямованих на захист лісів від пожежі, незаконних рубок, знищення, послаблення та інших шкідливих впливів, а також запобігання шкідникам та хворобам. Тому власники лісів та постійні лісокористувачі в Лебединському районі розробляють та здійснюють низку протипожежних та інших заходів, спрямованих лісів»[22].

Завдяки систематичному моніторингу лісів, своєчасному виявленню хвороб рослин, комах-шкідників та лісових хвороб, запобігання таким захворюванням та ліквідації їх, ліси в Лебединському районі можна захистити від шкідників та хвороб.

Відповідно до чинного лісового законодавства, робота із забезпечення охорони та охорони лісів у Лебединському районі покладається на адміністрацію лісового господарства та органи місцевого самоврядування, власників лісів та постійних лісокористувачів.

Правоохоронні органи та органи місцевого самоврядування можуть у межах повноважень, встановлених ЛК України, вводити заборони або обмеження доступу жителів до лісів та виконувати певні види робіт на певних лісових ділянках під час пожеж та заходів боротьби з шкідниками.

Приклади організації органами виконавчої влади заходів щодо:

- охорони хвойних лісів від незаконних рубок в передноворічний період;
- заборони відвідування лісових масивів в пожежонебезпечний період;
- збереження і відтворення лісів;
- поліпшення санітарного стану лісових насаджень уздовж доріг;
- охорони захисних лісових насаджень і полезахисних лісових смуг, забезпечення населення, організацій та підприємств області паливними дровами.

Охорону і захист лісів Лебединського району здійснюють: держлісохорона та лісова охорона інших постійних лісокористувачів і власників лісів» [21].

- держлісохорона, що діє в складі центрального органу виконавчої влади з питань лісового господарства, органу виконавчої влади з питань лісового господарства, територіальних органів центрального органу виконавчої влади з питань лісового господарства та підприємств, установ і організацій, що належать до сфери його управління;

Метою діяльності держлісохорони є здійснення правових, лісоохоронних та інших заходів, спрямованих на збереження, розширене відтворення, невиснажливе використання лісових ресурсів, включаючи об'єкти тваринного світу в лісах.

Основними завданнями держлісохорони є:

- здійснення державного контролю за дотриманням всіма лісокористувачами, власниками лісів та іншими юридичними і фізичними особами лісового законодавства;

- забезпечення охорони лісів від пожеж, незаконних рубок, шкідників і хвороб, пошкодження внаслідок антропогенного та іншого шкідливого впливу;
- запобігання злочинам та адміністративним правопорушенням у сфері лісового господарства та використання лісових ресурсів.

Держлісохорони під час організації заходів, спрямованих на усунення порушень лісового законодавства, взаємодіє з правоохоронними органами, центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадянами та їх об'єднаннями.

Посадові особи держлісохорони згідно покладених на неї завдань має право:

- безперешкодно обстежувати в установленому законодавством порядку ліси, що знаходяться у власності або користуванні громадян і юридичних осіб;
- перевіряти в установленому порядку у громадян і юридичних осіб наявність дозволів та інших документів на використання лісових ресурсів та користування лісами;
- проводити перевірки дотримання лісокористувачами і власниками лісів вимог нормативно-правових актів та нормативних документів з питань ведення лісового господарства;
- складати протоколи і розглядати відповідно до законодавства справи про адміністративні правопорушення, правопорушення в сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;
- зупиняти на території лісового фонду транспортні засоби та проводити холодну транспортних засобів, знарядь, добутих деревини та інших продуктів лісу;
- зберігати носити і застосовувати спеціальні засоби та зброю в порядку, встановленому законодавством, і використовувати спеціальні транспортні засоби з кольорографічні забарвленням, написом і емблемою;
- доставляти особу, яка порушила лісове законодавство, в органи внутрішніх справ або в органи місцевого самоврядування в разі неможливості

встановлення особи на місці вчинення правопорушення для складання протоколу про адміністративне правопорушення;

- вилучати в установленому законом порядку у громадян і юридичних осіб, які порушили лісове законодавство, документи, здобуті деревину та інші продукти лісу, знаряддя їх добування, а також транспортні засоби, які були знаряддям правопорушення;

- направляти до відповідних державних органів матеріали про притягнення осіб, які порушили лісове законодавство, до дисциплінарної, адміністративної та кримінальної відповідальності;

- проводити у випадках, встановлених законом, фотографування, звукозапис, кіно- і відеозйомку як допоміжний засіб для запобігання порушенням у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів;

- викликати громадян, у тому числі посадових осіб, для одержання від них усних або письмових пояснень у зв'язку з порушенням ними лісового законодавства;

- безперешкодно відвідувати територію і приміщення юридичних осіб, які здійснюють діяльність, пов'язану з видобутком, зберіганням або переробкою деревини та інших продуктів лісу, з метою здійснення нагляду за законністю їх використання;

- визначати за затвердженими таксами та методиками розмір збитків, завданих лісовому господарству, і шкоди, заподіяної лісу;

- анулювати дозволи або інші документи на право використання лісових ресурсів у разі порушення лісового законодавства;

- приймати рішення про обмеження або заборону господарської та іншої діяльності;

- звертатися до органів прокуратури з клопотанням про подання позовів до суду про відшкодування втрат лісогосподарського виробництва, а також повернення самовільно або тимчасово зайнятих лісових ділянок, строк користування якими закінчився;

- вносити пропозиції відповідним органам виконавчої влади щодо заборони відвідування лісів населенням і в'їзду до них транспортних засобів у період високої пожежної небезпеки;

- видавати обов'язкові для виконання приписи з питань, що належать до їх повноважень.

Сільські, селищні, міські ради у сфері лісових відносин на відповідній території Лебединського району:

- передають у власність, надають у постійне користування земельні лісові ділянки, що знаходяться в комунальній власності, в межах сіл, селищ, міст і припиняють права користування ними;

- приймають рішення про виділення в установленому порядку для довгострокового тимчасового користування лісами лісових ділянок, що перебувають у комунальній власності, в межах сіл, селищ, міст і припиняють права користування ними;

- беруть участь у здійсненні заходів щодо охорони і захисту лісів, ліквідації наслідків стихійних лих, лісових пожеж, залучають у встановленому порядку до цих робіт населення, транспортні та інші технічні засоби та обладнання;

- організують благоустрій лісових ділянок і культурно-побутове обслуговування відпочиваючих у лісах, що використовуються для цих цілей;

- встановлюють порядок використання коштів, що виділяються з місцевого бюджету на ведення лісового господарства;

- вирішують інші питання у сфері лісових відносин відповідно до закону.

Попередження лісових пожеж включає в себе протипожежне облаштування лісів і забезпечення засобами попередження і гасіння лісових пожеж.

Заходи протипожежного облаштування лісів включають в себе: будівництво, реконструкцію та експлуатацію лісових доріг, призначених для охорони лісів від пожеж; будівництво, реконструкцію та експлуатацію посадочних майданчиків для, вертольотів, які використовуються з метою проведення авіаційних робіт з охорони і захисту лісів; прокладку просік, протипожежних розривів,

влаштування протипожежних мінералізованих смуг; будівництво, реконструкцію та експлуатацію пожежних спостережних пунктів (вишок, щогл, павільйонів та інших спостережних пунктів), пунктів зосередження протипожежного інвентарю; пристрій пожежних водойм та під'їздів до джерел протипожежного водопостачання; проведення робіт по гідромеліорації; зниження природної пожежної небезпеки лісів шляхом регулювання породного складу лісових насаджень та проведення санітарно-оздоровчих заходів; проведення профілактичного контрольованого протипожежного випалювання хмизу, лісової підстилки, сухої трави та інших лісових горючих матеріалів і т.д.

Зазначені заходи протипожежного облаштування лісів на лісових ділянках, наданих в постійне (безстрокове) користування, в оренду, здійснюються особами, які використовують лісу на підставі проекту освоєння лісів.

Органи державної влади, органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень обмежують перебування громадян в лісах і в'їзд до них транспортних засобів, проведення в лісах певних видів робіт з метою забезпечення пожежної безпеки або санітарної безпеки в лісах в порядку, встановленому уповноваженим органом виконавчої влади.

Захист лісів спрямована на виявлення в лісах шкідливих організмів (рослин, тварин, хвороботворних організмів, здатних за певних умов завдати шкоди лісам або лісових ресурсів) і попередження їх поширення, а в разі виникнення вогнищ шкідливих організмів, віднесених до карантинних об'єктів, - на їх локалізацію і ліквідацію.

З метою забезпечення санітарної безпеки в лісах здійснюються:

- лісозахисне районування (визначення зон слабкої, середньої і сильної Лісопатологічне загрози);
- Лісопатологічне обстеження і Лісопатологічне моніторинг;
- авіаційні роботи та наземні роботи по локалізації та ліквідації вогнищ шкідливих організмів;

- санітарно-оздоровчі заходи (вирубка загиблих і пошкоджених лісових насаджень, очищення лісів від захаращення, забруднення та іншого негативного впливу);

- встановлення санітарних вимог до використання лісів.

З метою охорони і захисту лісів проводяться збір, аналіз і використання інформації про Лісопатологічне стані лісів, в тому числі про вогнища шкідливих організмів, віднесених до карантинних об'єктів (державний Лісопатологічне моніторинг).

Державний Лісопатологічний моніторинг є частиною державного екологічного моніторингу (державного моніторингу навколишнього середовища).

Порядок організації та здійснення Лісопатологічного моніторингу встановлюється уповноваженим органом виконавчої влади.

З метою охорони лісів від забруднення радіоактивними речовинами здійснюється радіаційне обстеження лісів і встановлюються зони їх радіоактивного забруднення.

РОЗДІЛ 4.

ВИКОРИСТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

4.1. Використання кваліфікаційної роботи в закладах середньої освіти

Тема: Характеристика лісів Лебединського району та історія створення Лебединського лісгоспу.

Мета:

- Навчальна: сформувати в учнів уявлення про ліси рідного краю, охарактеризувати Лебединське лісове господарство;
- Розвивальна: розвивати ;
- Виховна: виховувати в учнів бережливе ставлення до природи та любов до рідного краю;

Методи та методичні прийоми: картографічний, системного підходу;

I. Організаційний етап.

II. Актуалізація опорних знань та життєвого досвіду учнів.

Запитання до учнів.

1. Які типи лісів ви знаєте?
2. Який основний тип лісів переважає в нашій місцевості?
3. Які підприємства займаються лісовою промисловістю в нашому районі?

III. Мотивація навчальної діяльності.

В наш час скоріше за все не має такої людини яка б не була в лісі, і не бачила всю його красу в різні пори року, але не кожен може дати відповідь «Що таке ліс». Для працівників лісового господарства – це все життя. Для науковців, ліс – це не просто скупчення дерев, а сукупність рослин в якій відбувається тісний вплив одне на одного, а також нові дослідження та експерименти.

VI. Вивчення нового матеріалу.

План:

1. Характеристика лісів Лебединського району.

2. Історія створення Лебединського лісгоспу та його структура.

1. Характеристика лісів Лебединського району.

Лісовий масив району представлений різними видами деревини серед основних це: сосна, дуб, вільха, береза. Лісистість району становить 20,4%. Ліси на території району розташовані нерівномірно.

Серед усіх дерев в районі сосна є найважливішою. Її легку і м'яку деревину можна використовувати в будівельній галузі та як паливо. З неї можна виготовити шпали, меблі, електричні стовпи, скипидар та каніфоль із смоли. Сосни використовують для посадки в садах і парках, для закріплення піску та захисних смуг. Висаджується там, де ви хочете протидіяти природним шкідливим явищам.

Уздовж залізниці сосни блокують сніговий пісок у водоймах і пустелях, а корінні соснові коріння фіксують ґрунт і перешкоджають його поширенню. На схилах високих гір і вздовж берегів річок сосни можуть запобігти повеням і затримати танення снігу, який не тече бурхливими потоками.

Крім задоволення потреб народного господарства в деревині і продукції побічних лісових користувань, лісові насадження мають важливе природоохоронне і рекреаційне значення.

2. Історія створення Лебединського лісгоспу та його структура.

Державне підприємство «Лебединське лісове господарство», створене на підставі наказу Міністерства лісового господарства України від 31.10.1991 року № 133 «Про організаційну структуру управління лісовим господарством України», засноване на державній власності, належить до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів України та входить до сфери управління Сумського обласного управління лісового та мисливського господарства.

Ліси ДП «Лебединське ЛГ» розташовані на території Лебединського, Тростянецького і Білопільського районів та м. Лебедина.

ДП «Лебединське ЛГ» створене з метою організації ведення лісового господарства, включаючи питання охорони, захисту, раціонального використання лісових ресурсів та відтворення лісів.

Господарська діяльність лісгоспу спрямована на ціленаправлене і ефективне використання повного комплексу лісогосподарських, лісозаготівельних, лісовідновних заходів спрямованих на раціональне, невиснажливе використання і відтворення лісових ресурсів

Державне підприємство «Лебединське лісове господарство» впевнено рухається вперед і з кожним роком набирає оберти, про що свідчить зростання обсягів реалізації, заготівлі та переробки деревини. У 2016 році в порівнянні з 2015 роком досягнуто збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 122,0%, ріст продуктивності праці на 1 штатного працівника на 116,1%, збільшення середньої заробітної плати 1 штатного працівника на 140,6%, середньооблікова чисельність штатних працівників збільшилась на 11 осіб, або на 105,1%. У 2016 році рентабельність активів склала 12,2%, рентабельність діяльності – 4,2%, коефіцієнт зносу основних засобів склав 0,6.

Виробничим фондом лісгосп забезпечений на 100%. Кадрами постійних робітників агролісгосп забезпечений на 80%. Нестача поповнюється за рахунок сезонних і тимчасових робітників. В агролісгоспі на рубках працюють наймані бригади приватних підприємств за договорами. Сезонні лісокультурні роботи виконують наймані сезонні робітники.

Лісове господарство в економіці району розташування займає значне місце. Основні напрямки його розвитку – вирощування стійких, високопродуктивних насаджень, догляд за ними, їх охорона і захист, задоволення потреб у деревині, захист ґрунтів від ерозії, використання і підвищення корисних властивостей лісів. Випас худоби в лісовому фонді проводиться в незначних обсягах, тому що у громад достатньо вигонів та пасовищ. З побічних лісових користувань в лісі можливі заготівля ягід, грибів, березового соку, лікарської сировини. Заготівлею продукції побічного користування займається місцеве населення для своїх потреб. Мисливська фауна в лісах лісгоспу представлена копитними (олень благородний, козуля, кабан), хутровими (заєць, ондатра, бобр, лисиця, єнотовидний собака, борсук, видра, куниця), пернатою дичиною (качки, лиски). Полювання носить аматорський характер. Крім задоволення потреб

народного господарства в деревині і продукції побічних лісових користувань, лісові насадження мають важливе природоохоронне і рекреаційне значення.

До складу ДП «Лебединське ЛГ» входить 6 лісництв: Межиріцьке – 5,6 тис. га., В. Висторопське – 6,0 тис. га., Бишкінське – 4,5 тис. га., Лебединське – 4,3 тис. га., Радянське – 4,8 тис. га., Боровеньківське – 5,3 тис. га. Крім того в структуру ДП «Лебединське ЛГ» входять: автотранспортний цех, цех переробки деревини та нижній склад.

Лебединський лісгосп кожного року ставить перед собою плани для відновлення лісів. У процесі планування насаджень Лебединського району важливим є «проведення ландшафтних, ґрунтових, лісотипологічних, лісобіологічних та інших обстежень і досліджень лісових природних комплексів; виявлення типових та унікальних природних комплексів, місць зростання та поселення рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу і підлягають заповіданню, включенню до екологічної мережі; упорядкування мисливських угідь; забезпечення державного обліку лісів і державного лісового кадастру; проведення науково-дослідних робіт з метою забезпечення науково обґрунтованого використання лісових ресурсів, охорони, захисту та відтворення лісів; складання проектів організації і розвитку лісового господарства та здійснення авторського нагляду за їх виконанням; участь у розробленні програм охорони, захисту, використання та відтворення лісів ведення екологічного моніторингу лісів; інші лісовпорядні дії

V. Узагальнення і систематизація знань.

1. Назвіть основні види деревини лісів району?
2. Яке підприємство лісової промисловості є основним в районі.
3. Назвіть всі лісництва які формують ДП. Лебединський лісгосп

VI. Домашнє завдання.

Опрацювати § 13, повторити § 11-12, дати відповіді на запитання на сторінці 72.

4.2. Використання кваліфікаційної роботи в позашкільний час

Із усіх природних ресурсів, що становлять скарбницю нашої країни, ліс посідає особливе місце. Це найдосконаліший комплекс, що дає понад 20 тисяч видів цінної продукції. Це сукупність землі, рослинності, в якій домінують дерева та чагарники, тварини, мікроорганізми та інші природні компоненти, що в своєму розвитку біологічно взаємопов'язані, впливають один на одного і на навколишнє середовище. Вивченням законів життя та розвитку лісу, його відновлення, вирощування та формування систем рубок, підвищення комплексної продуктивності лісових насаджень, займається лісівництво як наука.

Актуальність навчальної програми пов'язана із зростанням попиту дітей та учнівської молоді до занять еколого-натуралістичною творчістю (галузь Лісівництво), участі в збереженні лісів України.

Навчальна програма «Юні лісівники» передбачає реалізацію в гуртках, секціях, творчих об'єднаннях закладів загальної середньої та позашкільної освіти і орієнтована на дітей 12-17 років. Кількісний склад вихованців – 10-15 осіб.

Пропонована програма побудована на основі особистісного, компетентнісного та діяльнісного підходів; в ній враховано біологізацію змісту освітніх програм: «Природознавство», «Біологія», «Географія», «Основи екологічних знань», «Хімія», «Фізика», «Математика», «Технології», «Здоров'я і фізична культура» Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Програма є професійно орієнтованою.

Основні завдання роботи полягають у формуванні таких компетентностей: спілкування державною мовою: формування вміння використовувати у мовленні лісівничі терміни, поняття, символи, сучасну українську наукову термінологію і номенклатуру; аргументованого опису ходу проведення наукового дослідження; участі в обговоренні питань лісівничого змісту, чіткого й образного висловлення своєї думки; поцінювання наукової української мови; критичної оцінки повідомлень на лісівничу тематику; популяризація знань про ліс та його компоненти.

Спілкування іноземними мовами: формування умінь читати й розуміти іншомовні навчальні й науково-популярні тексти на лісівничу тематику; створювати тексти повідомлень із використанням іншомовних джерел; читати іноземною мовою і тлумачити лісівничу номенклатуру; пояснювати лісівничу термінологію іншомовного походження.

В період реформи загальноосвітньої і професійної школи великого значення набувають екологічна освіта і практична природоохоронна робота серед школярів. На сьогодні успішне входження дитини в соціум, виховання патріотичних почуттів можливе лише при широкому залученні її до творчої, суспільно-корисної праці. Однією з кращих форм екологічного виховання учнів є учнівські лісництва, які створюються з метою профорієнтації, виховання в учнів любові і бережливого ставлення до природи, розширення і поглиблення знань з біології, ботаніки та інших наук про природу.

ВИСНОВКИ

1. До особливостей українських лісів відносяться:

- середній лісовий покрив України та області низький;
- зростання лісів у різних природних зонах;
- частка охоронюваних лісів дуже висока (16,1%), і спостерігається стійка тенденцію до зростання;
- історично сформувалась ситуація закріплення лісів за численними постійними лісокористувачами (для ведення лісового господарства ліси надані в постійне користування підприємствам, установам і організаціям кількох десятків міністерств і відомств);
- в радіоактивних забруднених ділянках росте велика кількість лісів;
- половина лісів України та області створені людиною і потребують посиленого догляду.
- розподіл площ деревостанів основних лісоутворюючих порід за групами віку характеризується істотною нерівномірністю та розбалансованістю.
- «молодняки та середньовікові насадження ростуть відповідно на 31% і 45% загальної площі вкритих лісовою рослинністю земель України,
- пристигаючі насадження - на 13%, стиглі й перестійні - лише на 11% загальної площі.

2. Серед основних лісоутворюючих видів Лебединського району найбільшу територію займає сосна звичайна – 49,3%, у лісовому господарстві Лебединського району прийнято ділити деревостани на класи віку:

- 20-річні - для хвойних і твердолистяних деревних порід насіннєвого походження;
- 10-річні - для м'яколистяних порід і дуба вегетативного походження;
- 5-річні - для гібридних швидкозростаючих порід (тополя).

Розподіл насаджень Лебединського району за віковими групами :

- 12,0% займають молодняки;

- 51,5% – середньовікові;
- 27,4% – пристигаючі;
- 9,0% - стиглі;

Класифікація за призначенням розподіляється на:

- природні ліси для наукових, історичних та культурних цілей,
- рекреаційно – оздоровчі ліси,
- захисні ліси,
- ліси для економічної діяльності.

3. Заготовлена деревина вивозиться для переробки на нижній склад, який знаходиться в м. Лебедин біля залізничної станції Лебединська. Пунктами відвантаження деревини є залізнична станція Лебединська. Процес лісозаготівлі є підприємницькою діяльністю, яка пов'язана з вирубкою лісових насаджень, їх трелювання, наступною частковою переробкою, зберіганням і вивезенням заготовленої деревини з лісу.

Найчастіше, лісозаготівля здійснюється в експлуатаційних і захисних лісах, Для здійснення легальної заготівлі деревини в лісах, розташованих на території Лебединського району необхідна наявність декількох документів, Для здійснення легальної заготівлі деревини в лісах, розташованих на території Лебединського району необхідна наявність декількох документів, Лісове господарство в економіці району розташування займає значне місце.

Основними завданнями ДП "Лебединський лісгосп" є посадка лісових культур на зрубках та озеленення сільськогосподарських угідь. Цього року компанія планує посадити — 66,6 га лісу — на зрубках, у т. ч. 10,2 га — на сільськогосподарських угіддях, а також 68,7 га залишено для природне поновлення з відповідним проведенням сприяння природному поновленню.

На головних породах посадка 66,6 га лісових культур становить: дуб звичайний (77%) — 125 тис. шт.; ялиця біла (13,7%) — 27 тис. шт.; дуб червоний (5%) — 10 тис. грн.; інші (4,3%) — 8 тис. шт.

Відповідно до чинного лісового законодавства, робота із забезпечення охорони та охорони лісів у Лебединському районі покладається на адміністра-

цію лісового господарства та органи місцевого самоврядування, власників лісів та постійних лісокористувачів. Охорону і захист лісів Лебединського району здійснюють: держлісохорона та лісова охорона інших постійних лісокористувачів і власників лісів»

4. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані під час викладання навчальної дисципліни «Географія Сумської області» у ЗВО. У ЗЗСО можуть бути використані під час вивчення шкільного предмета «Географія» у розділі «Географія Сумської області», крім того у темах присвячених характеристикам Сумської області і лісових ресурсів України. Також, матеріало роботи можуть бути використані в позашкільний час на засіданнях шкільного наукового гуртка, факультативах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антоненко І. Лісоресурсний комплекс: проблеми та напрями розвитку / І. Антоненко // Економіст. 2011. № 4. С. 56-58.
2. Баб'як О.С., Біленчук П.Д., Чирва Ю.О. Екологічне право України: Навчальний посібник. К.: Атіка, 2000. 216 с.
3. Бобко А.Н. Нові шляхи підвищення інтенсифікації лісової економіки України // Лісовий журнал. 1994. № 4. С. 30–34.
4. Бобко А.Н. Экономика лесоводства начинается с использования земельных угодий по назначению // Экономика Украины. 2014. № 5. С. 80–92.
5. Букша І.Ф., Бутрим О.В., Пастернак В.П. Інвентаризація парникових газів у секторі землекористування та лісового господарства. Харків: ХНАУ, 2008. 232 с.
6. Бяллович Ю. П. Нормативы оптимальной лесистости равнинной части СССР // Лесоводство и агролесомелиорация. К.: Урожай, 2012. Вып. 28. С. 54 – 65.
7. Генсірук С.А. Ліси України /АН України. РПС України. МО України. Львів. лісотехн. ін-т; Відп. ред. П.С. Погребняк, В.І. Чопик. К. : Наук.думка, 1992.408 с.
8. Гірс О.А. Оптимізація лісокористування в рекреаційних лісах / О.А. Гірс // Аграрна наука і освіта. 2007. Т. 8. № 3/4. С. 95-101.
9. Гетьман А. П. Проблеми кодифікації законодавства про рослинний світ: деякі міркування (коментар до Закону України «Про рослинний світ») // Вісник Академії правових наук України. 1999. №3(18).С. 103-109.
10. Голубець М.А. Ретроспектива і перспектива лісової типології / М.А. Голубець. Львів: Поллі, 2007. 78 с.
11. Голян В.А. Напрями вирішення проблем лісокористування / В.А. Голян, О.М. Шаблій // Економіка та держава. 2006. № 11. С. 44-47.
12. Дейнека А.М. Лісове господарство: еколого-економічні засади розвитку / А.М. Дейнека. К.: Знання, 2009. 350 с.

13. Дребот О.І. Інституціоналізація лісового сектора економіки в контексті сталого розвитку України : моногр. К. : Інститут агроєкології і природокористування НААН України, 2012. С. 102.
14. Довідник з агролісомеліорації / За ред. П.С.Пастернака Друге видання, перероблене і доповнене. К.: «Урожай», 2008. 285 с.
15. Еколого-правове управління в галузі лісового господарства України [редкол.: Г. Філіпчук та ін.; упоряд.: В. К. Сівак, В. Д. Солодкий, С. В. Робулець]. Чернівці: Книги XXI, 2008. 524 с.
16. Завгородня В. Поняття та особливості шкоди, заподіяної порушенням лісового законодавства / В. Завгородня // Підприємництво, господарство і право. 2002. № 12. С. 96-100.
17. Зятьков Л.Л. Влияние режима строгого заповедания на рост и состояние лесных насаждений. Лісівнича освіта і наука: історія, сучасний стан та перспективи розвитку. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (16-19 жовтня 2013 р., Харків) Харків, ХНАУ, 2013. С. 70-72.
18. Коваль Я. В. Реформування структури управління у лісовому секторі економіки / Я. В. Коваль, І. А. Євтушенко, А. І. Карпук // Продуктивні сили і регіональна економіка: зб.наук. пр. [У 2-х ч. Ч. II]. К., 2002. С. 31–33.
19. Ковальчук Т. Право постійного і тимчасового користування лісами: юридичні ознаки та особливості змісту / Т. Ковальчук // Право України. 2011. № 2. С. 148-155.
20. Комплексна економічна оцінка природних ресурсів: моногр; [за заг. ред. М.А. Хвесика]. К: ДУ ІЕПСР НАН України, 2013. С. 30.
21. Коптев В.И. Расчет нормативов полезной лесистости на неорошаемых землях Украины // Лесоводство и агролесомелиорация. К.: Урожай, 2002. Вып. 29. С. 9 -13.
22. Лазаренко Я. Розвиток лісового законодавства України / Я. Лазаренко // Право України. 2003. № 2. С. 131 - 135.
23. Лапчак І.В. Ліс як об'єкт правової охорони / І.В. Лапчак // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). 2010. - № 1/2.С. 166-168.

24. Ліс у Степу: основи сталого розвитку / О.І.Фурдичко, Г.Б.Гладун, В.В.Лавров; за наук. ред. акад.УААН О.І.Фурдичка. К.:Основа, 2006. 496 с
25. Лісова галузь України у контексті збалансованого розвитку: теоретикометодологічні, нормативно-правові та організаційні аспекти: Монографія / О.І.Фурдичко, В.В.Лавров. К.: Основа, 2009. 424 с.
26. Лапчак І.В. Еколого-економічний зміст лісового законодавства України / І.В. Лапчак // Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). 2009. № 3/4. С. 126-127.
27. Лишенко А.А. Расчет нормативов лесных полос в массивах орошения юга СССР // Лесоводство и агролесомелиорация. К.: Урожай, 2002.Вып. 29. С. 13-18.
28. Лісове господарство України. К.: Державне агентство лісових ресурсів України. 2011. 36 с.
29. Лісовий Кодекс України (в редакції Закону №3404-IV від 08.02.2006, ВВР, 2006, №21, ст.170).
30. Лісовий кодекс України: від 21 січ. 1994 р., № 3852-XII // Верховна Рада України: офіц. веб-портал.[Електрон. ресурс].Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
31. Мигунова Е.С. Лесная типология, школа В.В. Докучаева и вопросы географии / Е.С. Мигунова. Харьков: Новое слово, 2009. 304 с
32. Остапенко Б. Ф. Лісова типологія. Навчальний посібник / ХДАУ ім. В. В. Докучаєва. УкрНДІЛГА ім. Г. М. Висоцького / Б. Ф. Остапенко, В. П. Ткач. Харків, 2002. 204 с
33. Положення про Державне агентство лісових ресурсів України: затв. указом Президента України від 13 квіт. 2011 р., № 458І2011 І/ Верхов. Рада України : офіц.веб-портал.[Електрон.ресурс].Режим/доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/458/2011>.
34. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: затв. указом Президента України від 23 квіт. 2011 р., № 500/2011 // Верхов. Рада

України: офіц. веб-портал. [Електрон. ресурс].-Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/500/2011>.

35. Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України: затв. указом Президента України від 13 квіт. 2011 р., № 452/2011 // Верхов. Рада України: офіц. веб-портал. [Електрон. ресурс].Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/452/2011>.

36. Порядок спеціального використання лісових ресурсів / Постанова Кабінету Міністрів України № 761 від 23 травня 2007 р. 19 с.

37. Порядок поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок / Постанова Кабінету Міністрів України № 733 від 16 травня 2007 р. 12 с.

38. Правила відтворення лісів / Постанова Кабінету Міністрів України № 303 від 01 березня 2007 р. 5 с.

39. Правила поліпшення якісного складу лісів / Постанова Кабінету Міністрів України № 724 від 12 травня 2007 р. 6 с.

40. Печуляк В. Проблеми лісокористування у цілях, не пов'язаних з підприємницькою діяльністю / В. Печуляк // Підприємництво, господарство і право. 2011. № 4. С. 171-173.

41. Попов В.К., Гетьман А.П. Правові проблеми використання і охорони рослинного світу // Право України 2000. №1. С. 51-53.

42. Ромашов Н. В. Расчет нормативов лесов зеленых зон для городов и промышленных центров Украинской ССР // Лесоводство и агролесомелиорация. К., 1972. Вып. 29. С. 28 – 35.

43. Сінякевич І. М. Концепція лісової політики щодо реформування лісового господарства України І І. М. Сінякевич ІІ Лісівництво: Наук. вісп. Нац. аграр. ун-ту. Вип. 25: Лісівництво. К., 2000. С. 7883.

44. Ткач В.П., Букша И.Ф. Леса и лесное хозяйство Украины: проблемы научного обеспечения устойчивого развития // Materialele Simpozinului internațional “Dezvoltarea durabilă a sectoru lui forestier – noi obiective și priorități”. – Chisinau, 17-19 noiembrie 2011. P. 95 – 101.

45. Ткач В.П. Заплавні ліси України. Харків: Право, 1999. – 368 с.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Лісоутворюючі види лісів Лебединського району

Рис. А.1. Сосна звичайна

Рис. А.2. Дуб звичайний

Рис. А.3. Береза бородавчаста

Рис. А.4. Вільха чорна

Рис. А.5. Ясен звичайний

Рис. Б.1. Нижній склад заготівлі деревини

Рис. В.1. Відновлення лісу штучним методом